

סדר ליל ראש השנה

המנהגים, הברכות, סימני החג וסיפורים מרתקים לכל המשפחה

ערך והוסיף משלו באהבה: אסף יערי
www.asaf-yaari.com – להורדה חינם –
כל הזכויות שמורות © ספטמבר 2021

”וְהוֹתִירָךְ ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל מַעֲשֵׂה יָדֶיךָ בְּפָרִי בְּטֶנֶךָ וּבְפָרִי בְהִמְתָּךְ וּבְפָרִי אֲדַמְתָּךְ לְטֹבָה כִּי יָשׁוּב ה' לְשׁוֹשׁ עֲלֶיךָ לְטוֹב פֶּאֶשֶׁר שָׂשׂ עַל אֲבֹתֶיךָ”:
(דברים ל, ט')

ראש השנה זה אחד החגים האהובים עלי, כי הוא מלא בהתחלות חדשות, סמלים מתוקים, המון נקודות למחשבה ומשפחה וחברים לבושים בלבן סביב לשולחן עם אוכל נפלא.... מה צריך יותר?
בחוברת חגיגית זו, כמו בחוברות של חגים אחרים, לא נגענו בנוסח המחמיר ביותר (חב"ד) של הטקסים הדתיים, כך שהמשכנו מסורת אבות בת אלפי שנים ומצד שני הוספנו הסברים בכתב יד (בכחול, משמאל), מנהגים מעדות שונות, קצת הסברים באופן, שאמור לעשות חסד גם עם המודרני והעכשווי, בעידן המסכים, האינסטנט והדיגיטלי. מקווה שתיהנו כמו שאני נהניתי לכתוב ולערוך את החוברת הזו, אני מאחל לכם שפע בכל מישור, שנה טובה ומתוקה וגמר חתימה טובה!

שלכם באהבה, אסף יערי.

מהות החג, מקורו ואת מה בעצם אנחנו חוגגים!?

ראש השנה מציין התחלת שנה חדשה (תשפ"א) בלוח העברי, והוא חל ביום הראשון (א') של החודש הראשון (תשרי) בלוח השנה. כמו שאנחנו מברכים "תכלה" (תסתיים) שנה וקללותיה, תחל (תתחיל) שנה וברכותיה"...
בניגוד לכל החגים היהודיים, החלים באמצע החודש העברי, ראש השנה הוא החג היהודי היחיד שחל בתחילת החודש - "ראש חודש" (א בתשרי). הוא גם החג היחיד שנמשך יומיים רצופים (גם בארץ וגם בחוץ לארץ) ושני ימים אלה נחשבים לחג אחד ארוך, הנקרא בארמית "יומא אריכתא" (=יום ארוך).

לפי המסורת היהודית ובניגוד למה שהרבה חושבים, ראש השנה מציין את היום השישי לבריאת העולם. לא את היום הראשון. היום השישי, הוא יום "בריאת האדם", כלומר זה היום בו המין האנושי החל "לספור את הזמן, את הימים, החודשים והשנים". מכאן "ראש השנה". שבו מסתיימת שנה אחת ומתחילה חדשה. אני מסכים אתכם שאתם חושבים שכל העולם חי לפי השנה הלועזית, אבל בזמן שנקבע החג הזה, לפני יותר משלושת אלפים שנה לא הייתה שנה לועזית... אז הלוח שלנו היה כנראה הראשי או היחיד באזור... והוא זה שחיו על פיו והוא זה שקבע.

כזכור, העולם נברא בשישה ימים, מההכרזה "ויהי אור" שהתרחש בכ"ה באלול (שישה ימים לפני ראש השנה) ועד ליום השישי לבריאה, הוא ערב שבת, הוא ראש השנה, בו נברא האדם הראשון "אדם", נבראה "אישה" (כשהייתה בהריון קיבלה את השם "חוה") וזה גם היום בו ארע החטא הראשון בעולם – האכילה מפרי עץ הדעת (שבשום אופן לא היה תפוח!... הסבר בהמשך..) וגם קרה העונש הראשון בעולם – הגירוש מגן עדן ועוד כמה תוספות.

חיזוק נוסף לסיבה הזו אנחנו מוצאים בתפילות ראש השנה שמזכירות גם את תחילת ההיסטוריה האנושית, לדוגמה - את סיפור נח והמבול.

זו גם הסיבה שהוא יום חגיגי מצד אחד "בריאת האנושות", אך גם יום משפט ודין מצד שני "החטא ועונשו". מאז ועד היום, זהו "יום הדין" לאדם האוניברסלי כפרט בודד וכעמים שלמים, בכל האומות ולעולם כולו, בו האל מעמיד למשפט את "כל בְּאֵי עוֹלָם" וקוצב להם את פרנסתם לשנה הבאה, בריאותם, הקריירה שלהם וכל שאר ענייניהם.

לפי המסורת, אלוקים פותח שלושה ספרים בראש השנה:

אחד של רשעים גמורים, ואחד של צדיקים גמורים, ואחד של "בינונים". (לא רשעים ולא צדיקים... "רגילים")
צדיקים גמורים נכתבים ונחתמים לאלתר (מייד) לחיים, רשעים גמורים נכתבים ונחתמים לאלתר (מייד) למיתה, בינונים תלויים ועומדים מראש השנה ועד יום הכיפורים (והן עשרת ימי תשובה, בהם אנו מקבלים הזדמנות להצטרף ולתקן את גזר דיננו), אם זכינו לתקן – אנחנו נכתבים "לחיים" לא זכינו... נכתבים "למיתה" חס וחלילה.

אם ראש השנה, הוא בעצם **היום בו נוצר המין האנושי**, בו הכתרנו את אלוקים כמלך על חיינו והעולם כולו, "קבלת עול מלכות שמיים", זה מובן למה נכתב בתורה שהמצווה הראשית בחג, היא **תקיעה בשופר** – כמו חצוצרה בזמן הכרזה על המלך (יש עוד סיבות, ראו בהמשך).

ואכן, ראש השנה הוא חג מקראי שנוצר בתורה ועל שם השופר הוא נקרא "יום תרועה":

ויקרא פרק כג

(כג) וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: (כד) דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם שַׁבָּתוֹן זָכוֹן תְּרוּעָה מִקְרָא קֹדֶשׁ: (כה) כָּל מְלֹאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ וְהִקְרַבְתֶּם אֵשֶׁה לַה':

במדבר פרק כט

(א) וּבַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ מִקְרָא קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם כָּל מְלֹאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ יוֹם תְּרוּעָה יִהְיֶה לָכֶם: (ב) וַעֲשִׂיתֶם עִלְּה לְרִיחַ נִיחַח לַה' פֶּר בֶּן בָּקָר אֶחָד אֵיל אֶחָד כְּבָשִׂים בְּנֵי שָׁנָה שִׁבְעָה תְּמִימִם: (ג) וּמִנְחָתָם סֶלֶת בָּלוּלָה בְּשֶׁמֶן שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרִים לֶפֶר שְׁנֵי עֶשְׂרִים לֶאֱיִל: (ד) וַעֲשִׂרוּן אֶחָד לְכַבֵּשׁ הָאֶחָד לְשִׁבְעַת הַכְּבָשִׂים: (ה) וּשְׁעִיר עִזִּים אֶחָד חֲטָאת לְכַפֵּר עֲלֵיכֶם: (ו) מִלֶּבֶד עֶלְת הַחֹדֶשׁ וּמִנְחָתָהּ וְעֶלְת הַתְּמִיד וּמִנְחָתָהּ וְנִסְכֵיהֶם כְּמִשְׁפָּטֵם לְרִיחַ נִיחַח אֵשֶׁה לַה':

חז"ל הדגישו את תפקיד השופר - המכריז על ישיבת בית הדין בשמים כסמל ליום הדין. השופר מיועד גם לזרז את בני האדם העומדים למשפט, לעורר בהם חרדה מיום הדין ולגרום להם להתחרט על מעשיהם הרעים ולחזור בתשובה. לקשר הזה שבין השופר לחרטה נמצא גם רמז לשוני במדרש: השופר קורא לנו "שפרו מעשיכם".

הפילוסוף היהודי פילון האלכסנדרוני הציע שתי משמעויות לתקיעת שופר:

המשמעות האחת נוגעת לעם ישראל, והשנייה - לאנושות כולה.

מבחינת עם ישראל, תקיעת השופר מזכירה את קול השופר במעמד הר סיני - "קלת וּבְרָקִים וְעָנָן כָּבֵד עַל הַהָר וְקוֹל שֹׁפָר חָזַק מְאֹד" (שמות יט 16).

מבחינה כללית - השופר הוא כלי הקורא למלחמה או המזהיר מפני מלחמה מתקרבת. לכן, תקיעת השופר מזכירה לאנושות כולה - את המלחמות ואת התקווה להפסקתן ולהיעלמות הרוע מן העולם, כמו שכתוב בתפילת ראש השנה: "וכל הרשעה (=הרשעות שבעולם) כולה כעשן תכלה, כי תעביר ממשלת זדון מן הארץ". הכוונה לבקשה שלנו מאלוקים, שיבטל את כל משטרי הרוע בעולם (וכך ייפסקו המלחמות).

סיבה נוספת לתקיעת השופר היא "לעורר זכות אבות" – אבות האומה ואבותינו שלנו, כדי שישמשו לנו מליצי יושר ויגנו עלינו בדין. ברגעים הנשגבים של יום-הדין, אנו תוקעים בשופר, העשוי מקרנו של איל, ומזכירים בכך לפני הקב"ה את עמידתו בניסיון של אברהם אבינו, כאשר לפי מצוות הקב"ה עמד להקריב את בנו יחידו - יצחק - קרבן לה', הדבר נמנע ברגע האחרון, לאחר שכבר הניף את הסכין, כאשר מלאך ה' קרא לאברהם לעצור. עיני אברהם הבחינו לפתע באיל שנאחז בקרניו בסבך. את האיל הקריב לקרבן תחת בנו. ביחס לכך אמרו חז"ל: "תקעו לפני בקרן של איל, כדי שאזכור לכם עקידת יצחק בן אברהם ויעלה זכרונו לפני".

אם כן, ראש השנה הוא יום חגיגי ושמח ביותר, המציין את בריאת האדם ואת הכרת הנהגה האלוקית על העולם, ומצד שני יום משפט המעורר אותנו לחשיבה פנימית ולתיקון דרכינו לשנה החדשה... שתהיה מתוקה מקודמתה!

על החג ומצוותיו:

לפי המסורת העתיקה, כל מה שעושים בראש השנה הוא סימן לכל השנה, כמו שהדקה הראשונה של כל היום, קובעת את המשכו.. מכירים את הביטוי "להתחיל ברגל ימין?" אז זה בגלל זה.

לכן, האווירה הנכונה בסעודת ראש השנה, מורכבת מ:

אמונה ושמחה בקב"ה - ראוי לכל אדם לשמוח ולבטוח בה' שיקבל את חרטתו, הבטחתו להשתפר ולתקן דרכיו
מידה כנגד מידה – לפי האמונה, דנים את האדם לפי "איך שהוא דן את חברו" ולכן, לפחות בזמן הארוחה (ובחג כולו) ידון אותם לכף זכות. ולא יכעס ולא יתקוטט עם חבריו, ולא יחשוב(!) או ידבר עליהם רעות, שמלבד האיסור שיש בכך, יש בזה גם סימן רע לשנה הבאה.
הפצת אור מסביב לחבריו - כיוון שראש השנה הוא חג, יש מצווה לשמוח ולשמח בו, ולכן בסעודת החג ישתדל כל אדם לשמח את כל בני משפחתו והמסובים, ויש בזה סימן טוב לכל השנה. "וירבה באהבה עם חבריו"

ברכת שנה טובה:

בליל ראש-השנה מברכים איש את רעהו: "לשנה טובה תיכתב ותיחתם". אשה מברכת את רעותה: "לשנה טובה תיכתבי ותיחתמי". בעבר היה נהוג לשלוח זה לזה ברכות ראש השנה כתובות...מנהג מקסים שחבל שנעלם מהעולם...שנאמר "וואטסאפ לא יחליף מכתב"...

בגדים לבנים:

בערב החג ובחג כולו נהוג ללבוש בגדים לבנים לסמל טהרה, "דף חדש" וחגיגות סמלית וגם בשל "כוחו הסמלי של הצבע הלבן, הפועל כנגד הדין הקשה-השחור" וגם מסמל את תהליך הסליחה וההיטהרות.

מאכלי ברכה:

בתחילת סעודת החג, אחרי הברכה על החלה, שאותה טובלים בדבש ולא במלח (כרגיל), אוכלים **מאכלים סמליים** ומברכים ברכות "יהי רצון", כמו תמר ("יהי רצון מלפניך שייתמו אויבינו ושונאינו וכל מבקשי רעתנו."), רימון ("שירבו זכויותינו כרימון"), תפוח בדבש ("שתחדש עלינו שנה טובה ומתוקה"), ראש כבש או דג ("שנהיה לראש ולא לזנב"), ומאכלים שונים נוספים, כנהוג בקהילות השונות. ראו רשימה מקיפה וחגיגית עם כל הברכות בהמשך הטקסט)
עושים **חלות עגולות** לסמל נצחיות, או בצורת סולמות, משום שבראש השנה דנים כל אדם מי יעני ומי יעשר מי ישפל ומי ירום. שנאמר במדרש שהקב"ה עושה סולמות ברקיע, "את זה מעלה ואת זה מוריד"

מקפידים על הכעס ורגשות רעים אחרים:

יזהר כל אדם שלא יבוא לידי כעס, שמלבד האיסור החמור לכעוס בכל השנה כמובא לעיל בשער האגדה, אין זה סימן טוב לכעוס בראש השנה, שבוה מראה הוא סימן כעס לכל השנה, ולכן יזהר שלא יכעס ולא יקפיד כלל הגם שהכעיסו אותו, כי אם לא הכעיסו אותו והוא כועס, אינו בן אדם.

לא לחגוג לבד:

כאשר אנו מתכוונים לחגים, עלינו לזכור את כל אלה שקשה להם לעמוד בהוצאות החג, ושמחתם עלולה להיות מושבתת. על-כן נהוג לאסוף כספים כדי לקנות בהם מצרכי-מזון למשפחות נזקקות. וכך נאמר על ראש-השנה בספר נחמיה (ח, י): "אכלו משמנים ושתו ממתקים ושילחו מנות לאין נכון לו וגו'".

מרבים בסליחות ובצדקה:

בערב ראש השנה מרבים באמירת סליחות, ומשכימים לשם-כך לבית הכנסת. כמו-כן מרבים במתן צדקה ביום זה.

התרת נדרים:

בערב ראש השנה נוהגים לעשות 'התרת נדרים', כדי להתיר את הנדרים שאינם זכורים לנו מהשנה שעברה, ומבטלים מראש את הנדרים שייעשו בשנה הבאה. 'התרת הנדרים' נעשית בפני עשרה או שלושה מישראל, שבפניהם מביעים חרטה על הנדרים שנדרנו, בכוונה או שלא בכוונה.

משתטחים על קברות צדיקים:

בערב-ראש השנה או סמוך אליו, יש שנוהגים להשתטח על קברות צדיקים, לעורר ולבקש את נשמותיהם הקדושות שיעוררו עלינו רחמים לפני כסא מרום לסליחה ומחילה ושימליצו טוב בעדינו שניכתב לחיים ולשלום, לפרנסה טובה, וכל הבקשות הטובות שהאדם ובני ביתו זקוקים להם.

תשליך (ראו בהרחבה מייד בטקס עצמו):

ביום הראשון של ראש-השנה, לאחר תפילת מנחה, הולכים אל מעיין, נהר או שפת-ים, ואומרים את נוסח ה'תשליך'. המים מסמלים את חסדיו של הבורא, והדגים שבמים מסמלים את עיני הבורא הפקוחות על ברואיו. מנהג זה נועד לעורר רחמי-שמים, והוא מסמל את התנערותנו מן החטא. אם יומו הראשון של ראש-השנה חל בשבת, מקיימים את ה'תשליך' ביום השני של החג.

אסור לדאוג בראש השנה:

מי שבא לו מחשבה מדאיגה בראש השנה, אומר האר"י הקדוש בשער הכוונות, ידמיין שתי אותיות: ע', ב'. "מחיתי כעב פשעיך, וכענן חטאותיך". כשם שהענן חולף, כך יעברו המחשבות הדאוגות. הרגשות שנרגיש בר"ה יהיו שורש לכל הרגשות בשנה החדשה. על כן אמר רבי נחמן מברסלב: "וצריכין להיות שמח בראש השנה", וכן: "בראש השנה צריכין להיות חכם שיחשוב רק מחשבות טובות שייטיב השם יתברך עמנו".

אמירת תהילים:

גדולי ישראל רבים נהגו להרבות באמירת תהילים בין התפילות של ימי ראש השנה.

על "בעל התניא" מסופר כי "מאחרי מנחה של ערב ראש השנה עד אחר ערבית בליל ב' לא משה ידו מתוך ה'תהלים' – מחזור, מחזור – תהלים". בשני ימי ראש השנה **רצוי לסיים שני ספרי תהילים** כנגד "כפר". "כפר" זה 300 בגימטריה כנגד 150 פרקי תהילים – פעמיים.

על כך אומר הרב אלימלך בידרמן כי "אמנם סגולה זו קשה לרבים לקיימה – בפרט שלמחרת היום יש לעמוד שעות ארוכות בתפילה במוח צלול, עם זאת ראוי לציינה למען ידעו דורותיכם חשיבותה וכוחה של האי סגולה, והעיקר הוא לנצל את הזמן כראוי ולא לבטל אפילו רגע אחד ביום קדוש זה, ויאמר לפחות חלק ממנה, או יחלק את פרקי התהילים בין שאר בני הבית".

מסכם הרב בידרמן את דבריו באמרו: "ואין לנו כלי חזק יותר מאמירת הפסוקים שחיברם דוד המלך לכל הדורות, לשפוך את הלב לה' ולעורר רחמים וחסדים בעולם".

טקסי יום החג:

1. מזמור פתיחה וברכת שנה טובה
2. תשליך
3. קידוש
4. סעודת חג
5. ברכת המזון

בשני הימים של ראש השנה, בתפילת מנחה, אחר "שמונה עשרה" אומרים מזמור זה, ומי שלא מתפלל תפילת מנחה בצהרי ערב החג, יפה שיאמר אותם לפני מצוות התשליך, לפני תחילת טקס ארוחת ראש השנה (לפני הקידוש) של ערב החג הראשון והשני...

1. וכך נפתח את טקסי יום החג:

- לְדוֹד מְזֻמּוֹר לְה' הָאֶרֶץ וּמְלוֹאָה תִּבֵּל וַיִּשְׁבִּי בָּהּ :
 כִּי הוּא עַל יָמִים יִסְדָּה וְעַל נְהוֹת יְכוּנְנָה :
 מִי יַעֲלֶה בְּהַר ה' וּמִי יָקוּם בְּמִקְוֵם קִדְשׁוֹ :
 נָקִי כַפַּיִם וְיָבֵר יִלְבָּב אֲשֶׁר לֹא נָשָׂא לְשׂוֹא נִפְשֵׁי וְלֹא נִשְׁבַּע לְמַרְמָה :
 יִשָּׂא בְרָכָה מֵאֵת ה' וַיְצַדֵּק מֵאֱלֹהֵי יִשְׁעוֹ :
 זֶה דוֹר דָּרָשׁוּ מִבְּקִשֵׁי פְּנִידָה יַעֲקֹב סָלָה :
 שָׂאוּ שְׁעָרִים רְאשֵׁיכֶם וְהִנְשָׂאוּ פִתְחֵי עוֹלָם וַיָּבֹאוּ מִלֶּדֶת הַכְּבוֹד :
 מִי זֶה מְלֶדֶת הַכְּבוֹד ה' עִזּוֹ וְגִבּוֹר ה' גִּבּוֹר מִלְחָמָה :
 שָׂאוּ שְׁעָרִים רְאשֵׁיכֶם וּשְׂאוּ פִתְחֵי עוֹלָם וַיָּבֹאוּ מִלֶּדֶת הַכְּבוֹד :
 מִי הוּא זֶה מְלֶדֶת הַכְּבוֹד ה' צְבָאוֹת הוּא מְלֶדֶת הַכְּבוֹד סָלָה :

ויברכו איש את רעהו מסביב במאור פנים ובכוונה גדולה:

"לְשֹׁנָה טוֹבָה תִּפְתָּח וְתִתְחַתֵּם / תִּתְּתָבוּ וְתִתְחַתְּמוּ:"

2. תשליך:

"תשליך" היא תפילה הנאמרת בראש השנה ליד מקור מים, המסמלת את בקשת הסליחה והתחינה למחילה על חטאינו המושלכים באופן סמלי למים. היא נקראת כך בשל הפסוק "ותשליך במצולות ים כל חטאתם" הכלול בתחילת תפילת התשליך.

מאמר על תפילת התשליך:

התפילה מכילה 52 מאמרות כנגד ארבע פצעים 13 המידות הטובות של הקב"ה (קראו בהמשך), שצלינו ללמוד ולאמץ לצמצמן כחייב שלנו.

שימו לב גם לאוסף המילים שצרכ כל אחת מהן בפרד, ערכה הוא נגזרת 52 המטרייה:

"אנא" "הביט יהוה" "אלהיו" "לטהוה" "ככל" "אדס או" "בהמה", "באמנה" "סולח"

תפילת התשליך נאמרת באופן סמלי כנגד 13 המידות הטובות של הקב"ה (התפילה מכילה 52 ביטויים שהם ארבע פצעים 13) שבצורתן הוא סולח לנו, ובאותה מידה צלינו ללמוד ולאמץ בצמצמן..כי סביר להניח שאת רובן לא הצלחנו לקיים במלואן, אלא ההיפך, דווקא עברנו עליהם במשך השנה. מידות הרחמים של הקב"ה, מופיעות בפסוק הבא:

".....ה' ה' אף רחום וחנון ארך אפים ורב חסד ואמת:
 נצר חסד לאפסיט נשא עון ופשע וחסא
 ונקמה לא ונקמה...." (שמות לד', פסוקים 7,6)

לפי הפסוק נאמרו פסוקים אלה מפי משה רבנו כשראה את ה' עובר על פניו, לאחר חטא הצלף, כשמה ביקש שהאלוקים יסלח לעם ישראל על החטא. מכאן הרלוונטיות לצלינו והחטאים שלנו..

הנה נחלק את הפסוק ונלמד כל מידה:

(1) ה' (פצע ראשונה) + (2) ה' (פצע שנייה):

את כפילות המילה "ה'" מסביר התלמוד בבבא שם"ה הראשונה היא רחמיו על החוטא לפני החטא (א"י על פי עמנו לפני הקב"ה שחטא), והשנייה היא רחמיו על החוטא אחרי החטא.

(3) אף + (4) רחום:

"אף רחום" - פירוש המידה רחמים הוא שה' מרחם על האדם בהתאם למצוי (רחמים כשילוב של חסד ודין).

(5) וחנון:

רחמיו של ה' הם ללא קשר למצוי האדם, אלא הם באים כמתנת חנינה, חנינה.

(6) ארך אפים:

פירושו אורך רוח, סבלני, נועם צמוק' (כמו שנהוג לומר בימינו), שאינו מתרגז ומצניח מיד, אלא ממתין ומחכה לחוטא שיחזור בו ויתקן את דרכו.

וכך מבצעים את טקס התשליך:

לפני הקידוש ולפני הנרות (עדיף לפני שקיעת החמה, אך אפשר גם אחרי) לוקחים את הילדים והולכים אל שפת הים או בריכת מים אחרת שיש בה דגים (הכי טוב), או למעיין, או מעל גיגית או קערת מים גדולה, מחזיקים בסמליות את שולי הבגד (שתיכף "ננער מהחטאים") ואומרים פסוקים ופרקים אחדים הלוקחים מספר מיכה ומתהילים והם עיקרי התשליך.

בעת אמירת "ותשליך במצולות ים כל חטאתם" (מסומן באדום) מנערים את שולי הבגד או את הכיסים מעל המים, כסמל להתנערות מן החטא וכביטוי לרצון להתחיל מעתה בחיים טובים וטהורים יותר.

הנה כך אומרים בקול רם:

מי אל פְּמוֹדֶךָ

נושא עֶזְרוֹן

וְעוֹבֵר עַל פְּשַׁעִי

לְשִׁאֲרֵי־תְּנִיחֹתַי

לֹא תִחְזֹק לְעַד אֲפֹ

כִּי תִפֹּץ חֶסֶד הוּא:

יְשׁוּב יִרְחַמְנוּ

יִכְבֹּשׁ עֲוֹנוֹתֵינוּ

וְתִשְׁלִיךְ בַּמַּצְלוֹת יָם כָּל חַטְאֵתָם: (ומנערים)

תִּתֵּן אֶמֶת לִיעֲקֹב

חֶסֶד לְאַבְרָהָם

אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לְאַבְרָהָם

מִיָּמֵי קֶדֶם:

ואומרים שלוש פעמים:

מִן הַמָּצַר קְרָאתִי יְהוָה

עֲנֵנִי בְּמִרְחַב יְהוָה

ה' לִי

לֹא אֵירָא

מִה יַעֲשֶׂה לִי אֲדָם

ה' לִי בְּעוֹזִרִי

וְאֲנִי אֲרָאָה בְּשִׁנְאֵי

טוֹב לַחֲסוֹת בְּהִי מִבְּטַח בְּאֲדָם

מאמר על תפילת התשליך - המשק:

(7) וְכֵן חֶסֶד + (8) וְכֵן אֱמַת:

"וְכֵן חֶסֶד וְאֱמַת" - : 'וְכֵן חֶסֶד' - עוֹשֶׂה חֶסֶד דְּדוּלָה, וְכֵן רַב

'אֱמַת' - כְּלֹאֵר עוֹשֶׂה הַרְבֵּה אֱמַת (הַכּוֹנֵה לְדִין אֱמַת). עַל

מִידַת ה' אֱמַת' חָזַק יוֹנָה הַנְּבִיא בְּתִפִּילָתוֹ ("כִּי עַתָּה יִדְעֵתִי כִּי

אֵתָה...") וְחֲחִיץ אֹתָהּ בְּנִיחָם עַל הַרְעָה. כַּכֵּן הוּא מַחֵה עַל

אֵי הַצֶּדֶק שֶׁבְּעוֹלָם. הוּא נֹצֵה שְׂמִידַת הַרְחֵמִים הַכְּרַחֲמִית לְקִיּוֹם

הַעוֹלָם. אִי כֵּן כֵּן כֵּן אֱמַת אֱמַת עוֹשֶׂה הַמִּידוּת,

מְחַלְפִּים אֵת אֱמַת 'וְנִקָּה לֹא יִנְקָה' בְּאֱמַת 'וְנִקָּה...'. בְּלִבְד.

מִוֹטֵי זֶה - עַל חֲשִׁבוֹת הַרְחֵמִים לְפָנֵי הָאֱמַת - הֵנוּ מְרַכְזֵי

הַסְּפָרוֹת הַקְּבָלָה.

(9) וְכֵן חֶסֶד לְאֱלֹהִים:

"וְכֵן חֶסֶד" - כִּירוּשׁוֹ שׁוֹמֵר חֶסֶד, כְּלֹאֵר נֹתֵן 'אֶרְאִי' עַל חֶסֶד -

לְמַרְתֵּי שְׂחָטָו נִדְּרוּ. לְאֱלֹהִים - לְאֱלֹהֵי אֲנִישֵׁי

(10) נוֹשֵׂא עוֹזוֹן + (11) נוֹשֵׂא פֶּשַׁע + (12) נוֹשֵׂא חֲטָאָה:

"נוֹשֵׂא עוֹזוֹן וּפֶשַׁע וְחֲטָאָה" - כְּלֹאֵר מוֹכֵן 'לְשִׁאֲתִי וְלִסְבוֹף עַל אֲבוֹ

"עוֹזוֹן" - פְּעוֹלָה רַעָה, ו"פֶּשַׁע" - פְּעוֹלָה מְכֻוֹנָה בְּזָדוֹן, ו"חֲטָאָה"

- פְּעוֹלָה 'הַמְחַטֵּי' אֵת הַמְּטָרָה' בְּטוֹעוֹת אוֹ בְּהִנְיָה לְקוֹיָה

(13) וְנִקָּה:

"וְנִקָּה" - סִיּוֹם מִידוּת הַרְחֵמִים בְּמִידָה "וְנִקָּה", כְּלֹאֵר תּוֹק

הַתְּעַלְמוֹת מִהַמֶּשֶׁק הַפְּסוּקִי, "לֹא יִנְקָה", מִתְּבַסֵּס עַל מִאֲמַר

הַתְּעַלְמוֹד כִּי "מִנְקָה הוּא לְשִׁבִּים (הַחֹלְרִים בְּתַשׁוּבָה) וְאִינוּ מִנְקָה

לְשִׁבִּים שְׂבִימִים".

טוב לחסות בה' מבטח בנדיבים :
לא גרעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי,
כי מלאה הארץ דעה
את ה' כמים
ליום מכסים :

אח"כ יאמר פסוק זה בכוונה, וכוחו גדול להרפות ולסתום כל המקטרגים עלינו:

לא גרעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי, כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים
ליום מכסים :

ואז יגיד את הפרק הבא – (תהילים פרק לג)

רָנְנוּ צְדִיקִים, בַּיהוָה; לְיֹשְׁרִים, נֶאֱמָה תְהַלֵּה. הוֹדוּ לַיהוָה בְּכַנּוֹר; בַּנְּבֵל
עֶשׂוֹר, זָמְרוּ לוֹ. שִׁירוּ לוֹ, שִׁיר חֲדָשׁ; הִיטִיבוּ נַגֵּן, בַּתְרוּעָה. כִּי יֵשֶׁר דָּבַר
יְהוָה; וְכָל מַעֲשָׂהוּ, בְּאֱמוּנָה. אֲהַב, צְדָקָה וּמִשְׁפָּט; חֶסֶד יְהוָה, מְלֵאָה
הָאָרֶץ. בְּדַבַּר יְהוָה, שָׁמַיִם נִעֲשׂוּ; וּבְרוּחַ פִּי, כָּל צְבָאָם. כִּנֹּס כִּנֹּד, מִי הַיָּם;
נָתַן בְּאוֹצְרוֹת תְּהוֹמוֹת. יִירָאוּ מִיְהוָה, כָּל הָאָרֶץ; מִמָּנֹן יְגוּרוּ, כָּל יֹשְׁבֵי
תֵּבֵל. כִּי הוּא אָמַר וַיְהִי; הוּא צִוָּה, וַיַּעֲמֹד. יְהוָה, הַפִּיר עֲצַת גּוֹיִם; הִנְיָא,
מַחְשְׁבוֹת עַמִּים. עֲצַת יְהוָה, לְעוֹלָם תַּעֲמֹד; מַחְשְׁבוֹת לִבּוֹ, לְדֹר וָדֹר. אֲשֶׁר־
הַגּוֹי, אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהָיו; הָעַם, בָּחַר לְנַחֲלָה לוֹ. מִשְׁמַיִם, הִבִּיט יְהוָה; רָאָה,
אֵת כָּל בְּנֵי הָאָדָם. מִמֶּכּוֹן שְׁבַתוֹ הַשְׁגִּיחַ אֶל כָּל יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ. הִיצֵר יַחַד
לֵבָם; הִמְבִּין, אֶל כָּל מַעֲשֵׂיהֶם. אֵין הַמְלִיד, נוֹשֵׁעַ בְּרֵב חֵיל; גִּבּוֹר, לֹא יִנָּצַל
בְּרֵב כַּחַ. שָׁקַר הַסּוֹס, לַתְּשׁוּעָה; וּבִרְבַּח חֵילוֹ, לֹא יִמְלֹט. הִנֵּה עֵין יְהוָה, אֶל
יִרְאָיו; לַמַּיְחָלִים לְחַסְדּוֹ. לְהַצִּיל מִמּוֹת נַפְשָׁם; וּלְחַיּוֹתָם, בְּרָעַב. נַפְשׁוֹ,
חִפְתָּה לַיהוָה; עֲזַרְנוּ וּמִגִּנְנוּ הוּא. כִּי בּוֹ, יִשְׁמַח לִבֵּנוּ: כִּי בְשֵׁם קְדֻשּׁוֹ
בְּטַחְנוּ. יְהִי חֶסֶדְךָ יְהוָה עָלֵינוּ: כַּאֲשֶׁר, יַחַלְנוּ לָךְ.

להלן שבעה טעמים למנהג ה"תשפיק"

- א. נהגו בעבר להמליך מלכים ליד מציון מים (מל"א, א')
 - וביום ראש השנה אנו ממליכים עלינו את הקב"ה.
 - ב. זכר לעקדת יצחק, וזה לפי המסופר באגדה, שבעת שאברהם
הלך להקריב את בנו, ניסה השטן להכשילו ובין השאר "נצעה
כחו נהר להצביע אותו מן העקדה". (מהרי"ף)
 - ג. במצולות הים ניכר מצעה הבריאה, ובראש השנה ראוי שכל
אחד יהרהר על בריאת העולם ועל הבורא, מלך כל הארץ,
היושב ביום זה ופנקסי חיים ומתים לפניו.
 - ד. רמזים ללכת למקום שיש בו דמים, שנזכר, שאנו מוסיף
לדמים הנאחזים במים ולא יכולים לחיות מחוזה להם, כמו
המשפט לחיים ולמוות, ומתוק כק נהרהר בתשובה.
 - ה. בשואל א' (ז', ו) אנו מוצאים, שלפני שצאו שואל והצט
למחמה נגד הפלשתים שאבו מים, "וישכחו לפני ה', ויצומו
ביום ההוא". וכך מפרש רש"י:
- "לפי שמצאו אינו אלא סימן הכנעה: הרי לפני לפני כמים
הללו הנשפכים". מכאן ש"תשפיק" אצל מקור מים, הוא צניין
של הכנעה ושברון לב. (וטעם זה אולי הציקר...)
- ו. יש סברה האומרת, שתשפיק בא להזכיר את יום ראש השנה
שאותו חטאו שבי ציון לפני שער המים, כמסופר בספר נחמיה (ח',
א'): "וייאספו כל העם כאיש אחד אל הרחוב אשר לפני שער
המים". בו ביום (א' בתשרי) קראו צערא ונחמיה לפני העם
בספר תורת משה.
 - ז. חכמי הסוד (תורת הקבלה) מצאו במנהג ה"תשפיק" טעמים
רבים נוספים... אנו מצאנו מורכבים רובנו ממים, אין חיים בלי
מים, מים מטהרים (מקווה), בלי שתיית מים נמות, בלמן יציאת
מצרים לא מצט ניסים היו קשורים למים וצוד וצוד...

הדלקת נרות

את השנה החדשה נפתח כאשר הנשים והבנות ידליקו נרות של יום טוב, משעתיים לפני כניסת החג ועד זמני כניסת החג (כל עיר והזמן שלה, מפורסם באינטרנט). יש להכין נר הדולק לפחות 48 שעות, כדי שיתאפשר להעביר ממנו אש לצורך בישול ולצורך הדלקת הנר של היום השני ולצורך הדלקת נרות שבת. בהדלקת הנרות נאמר שתי ברכות, הראשונה על הדלקת נרות החג, השניה היא הודיה לאלוקים שזיכנו לחגוג שוב את ראש השנה.

הברכה הראשונה:

"בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוְּנוּ לְהַדְלִיק נֵר שֶׁל יוֹם הַזִּיכְרוֹן"

(שימו לב: אם ראש השנה חל בשבת, יש לסיים את הברכה במילים: "להדליק נר של שבת, ושל יום הזיכרון").

הברכה השניה:

" בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, שֶׁהַחַיִּינוּ וְקִיַּמְנוּ וְהִגִּיעָנוּ לְזִמְנוֹ הַזֶּה."

למחרת, ליל ב' של ראש-השנה, מדליקים נרות לכבוד החג השני בלילה, עפ"י הזמן הנקוב בלוחות, ועל-ידי העברה מאש שהודלקה מערב החג, ולא בהצתת גפרור וכדומה, כי אסור ליצור אש חדשה בחג.

בשני ימי ראש-השנה, לאחר ברכת הדלקת הנר... מברכים ברכת "שהחיינו"... בערב השני, לפני ההדלקה, מניחים על השולחן פרי חדש שעוד לא אכלנו השנה, לובשים בגד חדש וכדומה, ובשעת ברכת 'שהחיינו' מכוונים גם על הפרי או הבגד. (כשחל שבת במוצאי היום השני של ראש-השנה, מקדימים להדליק את נרות השבת כעשרים דקות לפני השקיעה, לפי הזמן הרגיל להדלקת נרות שבת)..

האם פרי צ"ץ הדעת היה תפוח?

אז זהו שמעם לא. זו מסורת נוצרית בת כמה מאות שנים ואין לה קשר לבריאת העולם.

הסיבה לכך היא שהתפוח המוכר לנו לאכילה, הוא צ"ץ ממרכז אסיה (סין, קזחסטאן, טאיקיסטאן), שהיית לפני כאלפיים שנה, פשוט אלפי שנה לאחר! בריאת העולם והאיצ לאורנו מתקופה ההלניסטית - יוونית.

קיימים כיום העולם כ-7500 שנים של תפוחים נהדרים, לצצרי אף אחד מהם לא פיתה את חוה...

פרשנים מארית, שהתפוח הנזכר בסיר השירים הוא צ"ץ המוכר כיום בשם "עוגרד" ("זערוך" כפי הערבים) ופירוש מהו הוא "קטן". פירותיו האדום של זית לערק ואינם מפתים כלל... והוא מכונה תפוח משום שפירותיו הקטנים והמרים מזכירים בצורתם "תפוח אדום" ולכן נקרא העוגרד גם "תפוח קטן".

האתרוג לצומתו, הוא פרי השייך לאורנו וכבר לפני אלפי שנים כונה "תפוח האדם הראשון".

התאנה, היא גם בהחלט מוצאת ראיה, שכן מיידי עם האכילה הבינו אדם וחווה שאינם לבושים ו"תפסו את הדבר הראשון" שהיה לידם כדי להתכסות - ככתוב: "צלי תאנה"... אז יש הדין.

3. קידוש:

יש האומרים לפני קידוש החג מזמור זה, **בשבת חייבים**, אך אפשר גם בחול:
מזמור לדוד, ה' רעי לא אחסר:
בנאות דשא ורביצני, על מי מנחות ונהלני:
נפשי ישובב, ונחני במעגלי צדק למען שמו:
גם כי אלך בגיא צלמות לא אירא רע כי אתה עמדי, שבטך ומשענתך
המה ונחמני:
תערה לפני שלחן נגד צררי, דשנת בשמן ראשי כוסי רונה:
אך טוב וחסד ירדפוני כל ימי חיי, ושבתי בבית ה' לארץ ימים:

בשעת הקידוש כל הזכרים עומדים. מלא את גביע הקידוש ביין כך שהוא יעלה על גדותיו.
את הגביע המלא החזק בתוך כף ידך הימנית (ראה ציור) כשאצבעותיך מופנות כלפי מעלה ואמור
את הקידוש. לאחר שסיימת לומר את הקידוש שב ושתה לפחות מחצית הכוס. את שאר היין
הגש ליושבי השולחן או מזוג קצת לכוסיות כמספר האנשים המשתתפים בסעודה ותן לכולם
לטעום מיין הקידוש.

כשחל בשבת מתחילים:

יום הששי. ויכלו השמים והארץ וכל צבאם.
ויכל אלהים ביום השביעי מלאכתו אשר עשה וישבת ביום השביעי מכל
מלאכתו אשר עשה. ויברך אלהים את יום השביעי ויקדש אותו כי בו
שבת מכל מלאכתו אשר ברא אלהים לעשות.

כשחל בחול, מתחילים מכאן (ובשבת ממשיכים):

וביום שמחתכם ובמועדיכם ובראשי חדשיכם ותקעתם בחצצרת על
עלתיכם ועל זבחי שלמיכם והיו לכם לזכרון לפני אלהיכם אני והנהו
אלהיכם. (במדבר, י, י)

קידוש (המשך)

סְבִרֵי מְרִנּוֹ וּרְבִנּוֹ וְרִבּוּתֵי (ועונים: לחיים)

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם בורא פרי הגפן. (עוד לא שותה)

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם, אשר בחר בנו מכל עם ורוממנו מכל
לשון וקדשנו במצותיו. ותתן לנו יי אלהינו באהבה את יום
(בשבת: השבת הטהור ואת יום) הזכרון הזה את יום טוב מקרא קדש הטהור,
יום (בשבת: זכרון) תרועה (בשבת: באהבה) מקרא קדש, זכר ליציאת
מצרים. כי בנו בחרת ואותנו קדשת מכל העמים, ודברך אמת וקיים לעד.
ברוך אתה יי, מקדש (השבת ו) ישראל ויום הזכרון.

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם, שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה.

(שותה בחגיגות ומגיש את הכוס ליושבי השולחן, או מזוג לכוס שלהם, מהגבר המבוגר בשולחן
עד לצעיר ואז לנשים לפי אותו סדר)

גם בליל חג שני מברך "שהחיינו" אבל אז צריך "לתת סיבה לברכה" כמו פרי שעוד לא
טעמנו השנה, חולצה או בגד חדש וכיוצ"ב

4. נטילת ידיים וסעודה:

יטול ידיי (ראו הסבר מפורט בצד שמאל) ויברך:
ברוך אתה ה', אלהינו מלך העולם, אשר קדשנו במצותיו וצונו על נטילת ידיים:

ברכת הפת, "המוציא":

עיני כל אליך ישברו. ואתה נוטן להם את אכלם בעתו:
פותח את ידך. ומשביע לכל חי רצון:
ברוך מקדש (בשבת: השבת) ישראל והזמנים
ברוך אתה ה', אלהינו מלך העולם, המוציא לחם מן הארץ:

יבצע מן הלחם, יטבול אותו בדבש (לא במלח!) ויאכל. אחר יחלק לכל יושבי השולחן.
יש הנוהגים להעביר את הפרוסות אחד לשני ויש הנוהגים "להעיף באוויר לצלחת" ולא
מיד ליד, כדי לסמל שמאת הקב"ה מגיע הלחם ולא מיד בן אנוש... כך שהלחם מגיע
מהמברך "לכל אדם אישית" ולא מיד ליד.

הברכות על "סימני החג":

סימנים טובים

כפי שלמדנו בפסח (ראשי התיבות של מכות מצריים), יש משמעות עמוקה
ל"סימנים" המסמלים דבר מתוך דבר. אפילו בחתונה אנחנו שרים מייד אחרי
החופה "סימן טוב ומזל טוב" לסמל את חיי האושר של הזוג שזה אתה יצא
לחיים משותפים...
כבר לפני 1900 שנים, חז"ל הנהיגו לאכול בלילי ראש השנה מיני מאכלים,
לסימן טוב לכל השנה, כמו: תמרים, תפוח בדבש, רוביא (שעועית), קרא
(דלעת), כרתי, סילקא (סלק? תרד), רימונים, דגים, סלרי, וראש (דג, ארטישוק,
כבש).

כל מה שאנו עושים בראש השנה יש לו משמעות מיוחדת לכל השנה, שהואיל
וזה היום הראשון לשנה, שבו נחתכים חיים לכל חי, כל מעשה, דיבור ומחשבה
שבאותו היום משפיעים על כל השנה. וזהו שאמרו חכמים "סימן מילתא הוא",
כלומר יש משמעות לסימנים, שאם יעשו סימן של ברכה בהתחלת השנה, יש
לקוות שהברכה תמשך לכל השנה.

נטילת ידיים – למה צושים? הסבר:

הבית המקדש היו הכהנים רוחצים את ידיהם מדי בוקר לפני שיע
לצבדקתם. גם אנו מטהרים את ידינו לפני שיע לצבדקת הבורא הבית
המקדש האישי שלנו, הוא הבית שלנו. לפני שאוכלים סעודה עם לחם,
אנו נוטלים ידיים ואומרים ברכה מיוחדת. כך, מיד אחרי הקידוש אנו
הולכים ליטול ידיים. כיצד צושים:

לכו למטבח או לכיור הקרוה ביותר, מלאו ספל (או זה "עם
האזוני" המכונה "נטלן") או כוס גדולה מימין כשאתם אוזנים אותה
ביד ימין. הצבדק את הנטלן ליד שמאל ושכבו מימין שלוש פעמים על
כף יד ימין, עד קצת מעל הפרק. החזירו את הנטלן/כוס ליד ימין
וחזרו על הפעולה כשאתם שוכבים מימין שלוש פעמים על יד שמאל.
לאחר מכן אימרו את הברכה:

"ברוך אתה אדוני, אלהינו מלך הצולמ, אשר קדשנו במצוותיו וציוונו
על נטילת ידיים."

צכשו נטלו את הידיים היטב במעבת נקייה (לפניה), יש הנוהגים להניח
זה לזה מעבת (לאת כבוד ופינוק) ולשו לשולחן ללא דיבור כלל (!!!)
עד אכילת הלחם, אחרי ברכת "המוציא":

על ברכת "המוציא לחם מן הארץ":

הלחם צויו מחמשת מיני דגן, ולכן לכאורה היה צריך לברך עליו
"בורא פרי האדמה", כדרך שמברכים על כל המינים מצומחים
מהאדמה. אלא שחכמים תיקנו לו ברכה מיוחדת, מפני חשיבותו
המרוכה, שהוא ציקר מאכלו של אדם, כמו שנאמר: "ולחם לבה אנוש
יסעד".

חשיבות זו מתבטאת גם במצוות רבות אחרות שניתנו לפני הלחם, בין
אם זו מצוות "הפרשת חלה", או "ברכת המזון" שלפי חלק מהדעות
היא הברכה היחידה שחיובה מהתורה עצמה.
על מצינו אחרת היא למה אנתנו מברכים דווקא
"המוציא לחם מן הארץ"?

שהרי הקב"ה אינו מוציא לחם אפוי מן הארץ, אלא חיטה עאותה

אנו קוצרים, טוחנים, לשים ואופים? זה לשון איחול ותפילה
קדימה... שפירות המשיח עתידה אדמת ארץ ישראל להוציא לחם מן

על פי זה המליצה הגמרא, לאכול בסעודת ראש השנה מאכלים שיש בהם סימן טוב לכל השנה.

על פי העיקרון הזה, נוספו מנהגים לאכול מיני מאכלים שונים, שיש בשמם או צורתם או טעמם, סימן טוב לשנה החדשה, כל עדה לפי שפתה והמאכלים שהיו מצויים אצלה. ונעים וטוב כשאפשר להמשיך במסורת.

"סדר ליל ראש השנה", שמתנהל לאחר הקידוש וברכת המוציא, משתנה מבית לבית ומעדה לעדה. יש הנוהגים לטבול תפוח בדבש, ובכך מסיימים את הסדר (חב"ד), ויש העורכים שולחן ובו שפע של מאכלים, ריחות, צבעים וטעמים. המשותף ל"סימנים" הוא הרמז שהם מבטאים בטעמם או בשמם. רמז לשנה טובה יותר ומתוקה יותר. רמז לשאיפה שלנו להתעלות, ולתקווה שאנו נושאים לשנת שלום ונחת. רמז הבא לידי ביטוי באמירת ה"יהי רצון" הנסמכת לאכילת כל אחד ואחד מן ה"סימנים".

יש נוהגים לאכול את הסימנים רק בלילה הראשון, אולם רוב ישראל נוהגים לקיים את מנהג הסימנים בשני הלילות ויש שהידרו לקיים את מנהג הסימנים גם בסעודות היום.

סדר אכילת הסימנים:

כדאי להקפיד על הסדר הכתוב להלן, מתחילים לברך על התמרים והרימון ראשונים, שהם משבעת המינים, ואחר כך אוכלים את התפוח בדבש ואחריו את הדברים המתוקים אחד אחרי השני, ולאחר מכן את שאר הטעמים (ירקות, דגים וכו').

למה מאכלים מתוקים?

נוהגים לאכול בשר שמן ודברים מתוקים, כמו שאמר עזרא הסופר לעם ישראל ביום ראש השנה (נחמיה ח י): "ויאמר להם לכו אכלו משמנים ושתו ממתקים, ושלחו מנות לאין נכון לוי".

חמוצים וחרिפים – מותר?

יש נוהגים שלא לאכול מאכלים חמוצים וחריפים, אלא אם רגילים ואוהבים מאוד. אם אוכלים מאכלים חריפים וחמוצים מאוד, אבל מרוב החרירות, העיניים זולגות דמעות, אין ראוי לאכול מהם בראש השנה, שאין זה סימן טוב.

אין אוכלים אגוזים (אגוז בגימטריא "חטי", רמז ל"חטא").

נטיילת ידיוס – המשק

כאן טורח על חרישה וזריצה...

נימוק נוסף הוא שהחט הוא פרי האדמה, אבל רק אחרי שאנחנו טורחים עליו מאד... כמו שאנו עובדים קשה למחיתנו, אבל הכסף שאנחנו מקבלים הוא לא תוצר ישר של עבודתנו... אלא החט הוא ברכה על הפרנסה שלנו והמשק זרימת השפע לחייו... המלח הוא מסמל את האדמה שמנה בא החט ולכן אנו טובלים את החט במלח... או בדבש בראש השנה... כדי להדגיש את מתיקות השנה שתבוא... בצורת השם יש נהגים על פי הסוד, לטבול את החט במלח שלוש פעמים (מ"ב קס"ג, ל"ד). והטעם לכך, שהחט רומז למידת החסד, על ידי האדמה ניזון חיי, ואילו המלח המלוח רומז למידת הדין הקשה, שכאשר השלטון ניתן בידה – הצולט נחרה. וכאשר טובלים את החט במלח, ממתקים את המלח בזה שאנו עושים אותו ספל לחט, שאז הוא מצטרף לחסד המזין שבחט, ובמקום להזיק הוא מוציא. ורבים להדר בזה בעיקר בשבתות וימים טובים.

יש הנוהגים לשרוט את החט עם סכין לפני הברכה, בין השאר, כדי לסמל שאין דבר "מושלם" בצולט, אלא רק "בדרך" ויש לברך על מה שאנו זוכים לקבל בחיית עם אט זה לא "מושלם" או "בדיוק מה ציפוינו"...

ולכן הברכה על החט חשובה כל כך, שהיא מקשרת את המאכל, שבו מתבטא כוח היצירה האנושי, אל מקורו האלוהי. ובלכות הברכה, אכילת החט נותנת בנו כוח להבין ולהשכיל, לשמור ולעשות, את כל דברי התורה.

כשיבוא אדם לברך על מאכל, נכון שיאחז אותו בידו הימנית, על ידי כך הברכה תיאמר בריכוז וכוף אבל לפני החט ישנו דין מיוחד, שמפני חשיבותו היתירה, טוב לאחוז בו בעת הברכה בשתי הידיים ובצד האצבעות, לרמוז לצד המצוות הכרוכות בעשיית הפת (איך לזרוץ, לחרוש וכו').

טוב שיאכל מיד אחר הברכה כשיצור 'יות' בלא להפסיק, כדי לתת כבוד לברכת 'המוציא'. אמנם כשיש צורך, רשאי לדבר מיד לאחר שיבא מצד מהחט ..

איך מברכים?

יש נוהגים שכל בני הבית מחזיקים בידם את הפרי, או המאכל, כולם יברכו בבת אחת ויענו אמן בקול גדול. אפשר גם שרק עורך הסדר "מוציא את כולם ידי חובה" ומברך וכולם עונים אחריו 'אמן' וטועמים.

ואלו סימני החג כסדרם:

(האוסף השלם מכל עדות ישראל וכל התפוצות)

תמר:

הברכות:

1. "יהי רצון מלפניך ה' אלוהינו ואלוהי אבותינו שייתמו אויבינו ושונאינו וכל מבקשי רעתנו."

2. "ברוך אתה ה' אלוהינו מלך העולם בורא פרי העץ."

כוונה: יכוון על האויבים המרעים לעם ישראל במשך השנה מבחוץ:

המחבלים, החרם הכלכלי על מדינת ישראל וכיוצא ב

ויכוון גם על הדברים שבכוחנו לתקן בעצמנו וב"ה:

כמו תאונות הדרכים, הסובלנות זה לזה, השחיתות, האטימות לחלש ולשונה מאתנו וגם יכוון על הפחדים, החסמים, העכבות והפחדים הפנימיים בנו, המונעים מאתנו להגיע לאושר המגיע לנו בצדק רב.

רימון:

לפי המסורת, יש בכל רימון תרי"ג (613) גרגרים, כמספר המצוות שיש בתורה...

ואכן אכילת הרימון מסמלת את הבטחותינו בפרוש השנה החדשה להיות טובים ולעשות טוב.

"יהי רצון מלפניך ה' אלוהינו ואלוהי אבותינו שנהיה מלאים מצוות

כרימון."

תפוח בדבש:

טובל תפוח בדבש ומברך:

"יהי רצון מלפניך ה' אלוהינו ואלוהי אבותינו שתתחדש (או שתחדש)

עלינו שנה טובה ומתוקה."

סילקא (סלק מבושל או חי):

"יהי רצון מלפניך ה' אלוהינו ואלוהי אבותינו, שישתלקו אויבינו

ושונאינו וכל מבקשי רעתנו."

רוביא (שעועית לוביה או שעועית ירוקה מאורכת בתרמיל):

"יהי רצון מלפניך ה' אלוהינו ואלוהי אבותינו שירבו זכויותינו

ותלבבנו."

כרתי (כרישה):

"יהי רצון מלפניך ה' אלוהינו ואלוהי אבותינו שייכרתו אויבינו ושונאינו וכל מבקשי רעתנו."

קרא (דלעת או קישוא לבן):

"יהי רצון מלפניך ה' אלוהינו ואלוהי אבותינו שתקרע רוע גזר דיננו,

ויקראו לפניך זכויותינו."

ראש (של דג, כבש והצמחונים יאכלו ראש ארטישוק או ראש ירק

אחר):

"יהי רצון מלפניך ה' אלוהינו ואלוהי אבותינו, שתזכור לנו עקידת יצחק

ושנהיה לראש ולא לזנב."

דגים (געפילטע או חריימה או מטוגן):

"יהי רצון מלפניך ה' אלוהינו ואלוהי אבותינו שנפרה ונרבה כדגים, שלא

תשלוט בנו עין רעה ושירבו מעשינו הטובים וזכויותינו כדגים"

(שהם פרים ורבים בקלות ובכמות עצומה.)

ויש סימנים נוספים, חלקם משעשעים, שניתן להוסיף:

גזר מתוק (צימעס):

"יהי רצון מלפניך ה' אלוהינו ואלוהי אבותינו שתעביר רוע גזר דיננו

ושתגזור עלינו שנה טובה."

סלרי:

"יהי רצון מלפניך שתרבה פרנסתנו כחול אשר על שפת הים"

("סלרי" זה "משכורת" באנגלית – SALARY)

קיווי:

"יהי רצון מלפניך ה' אלוהינו ואלוהי אבותינו שנזכה לקוות לישועה

ולבשורות טובות"

בננה:

"יהי רצון מלפניך ה' אלוהינו ואלוהי אבותינו שנזכה להתבונן בשפע

שבחינו ולהודות על היש"

פלפל:

"יהי רצון מלפניך ה' אלוהינו ואלוהי אבותינו שנזכה להתפלפל בחכמה"

פטריות:

"יהי רצון מלפניך ה' אלוהינו ואלוהי אבותינו שניפטר מהצרות ומהחובות!"

מרק:

"יהי רצון מלפניך ה' אלוהינו ואלוהי אבותינו שנמרק עוונותינו ונהיה צחים כמרק צח"

ממולאים:

"יהי רצון מלפניך ה' אלוהינו ואלוהי אבותינו שנזכה למלא ליבנו באור ולמלא שמחה וישועות!"

שניצל:

"יהי רצון מלפניך ה' אלוהינו ואלוהי אבותינו שניצל מכל הצרות ומכל המשברים של הנפש והגוף"

שקשוקה:

"יהי רצון מלפניך ה' אלוהינו ואלוהי אבותינו שישקשקו מפנינו מבקשי רעתנו ומטילי עין רעה עלינו"

מקרוני / פסטה:

"יהי רצון מלפניך ה' אלוהינו ואלוהי אבותינו שתקרין עלינו מטובך ומאורך"

עוף:

"יהי רצון מלפניך ה' אלוהינו ואלוהי אבותינו שנגביה עוף כציפורים ונגשים את יעודנו"

כבד:

"יהי רצון מלפניך ה' אלוהינו ואלוהי אבותינו שנזכה לכבד הורים ומורים!"

בשר:

"יהי רצון מלפניך ה' אלוהינו ואלוהי אבותינו שנתבשר בשורות טובות!"

לשון:

"יהי רצון מלפניך ה' אלוהינו ואלוהי אבותינו שנקפיד להיזהר בתיקון לשון הרע!"

לביבה:

"יהי רצון מלפניך ה' אלוהינו ואלוהי אבותינו שנזכה ללב אחד עם אבינו שבשמים"

טחינה:

"יהי רצון מלפניך ה' אלוהינו ואלוהי אבותינו שתשמע קול תחינתנו"

קולה:

"יהי רצון מלפניך ה' אלוהינו ואלוהי אבותינו שתשמע קולנו!"

מים:

"יהי רצון מלפניך ה' אלוהינו ואלוהי אבותינו שנהיה יראי שמים!"

קפה:

"יהי רצון מלפניך ה' אלוהינו ואלוהי אבותינו שתקפיא כל דינינו ותקיף אותנו בחסדיך"

רוג'לך:

"יהי רצון מלפניך ה' אלוהינו ואלוהי אבותינו שנזכה להרבה רוגע...לך לי ולכולנו!"

גלידה:

"יהי רצון מלפניך ה' אלוהינו ואלוהי אבותינו שיגלידו כל משברי נפשנו ויתאחו כל פצעינו ותמתיק דיננו"

L' Shanah Tovah
Have a sweet year!

